

Hållbar transportplanering – Styrkebaserad dialog och visualisering

I den här övningen får deltagarna arbeta med ett av dem på förhand utvalt planeringsobjekt i sin kommun. Mycket fokus ligger på kreativt arbete samt visualisering av resultaten. Övningen tar en heldag i anspråk. Om det endast är en liten grupp som ska göra övningen, som till exempel inom en kommun, så går det bra att utföra med en övningsledare. Vid större grupper är två personer däremot en förutsättning, eftersom det kan komma ganska många frågor och det finns en hel del praktiska detaljer som behöver hanteras.

Mål

Ett av målen för den andra workshopen i projektet Hållbar transportplanering var att deltagarna skulle få arbeta kreativt kring ett utvalt område i sin kommun, att se möjligheterna till hållbarhet i området men också att konfronteras av utmaningar och hinder. En viktig delkomponent av detta är att deltagarna har olika bakgrund och roller i kommunen, för att skapa intressanta diskussioner där olika perspektiv ställs emot varandra.

Det andra målet var att ge deltagarna olika möjligheter att visualisera sitt arbete i syfte att visa att det går att kommunicera ett planeringsarbete på olika sätt, vilket kan vara till nytta i både internt arbete med medarbetare som generellt inte jobbar med kartor och andra traditionella planeringsdokument och i extern kommunikation emot medborgarna.

Material

Alla deltagande grupper behöver i förväg ha skickat in underlag för det område de vill arbeta med. Underlaget bör innehålla kartor, en kort beskrivning samt fotografier från området. Deltagarna ska också identifiera och skicka in ett antal omvärldsfaktorer de tror kommer vara viktiga för området i framtiden.

I övrigt så behövs material som kan användas för kreativt arbete. Nedan följer en lista över saker som fanns att använda under workshopen, men här går det alldeles utmärkt att väja, vraka och expandera. Det viktigaste är att det finns flera olika möjligheter att arbeta på. Materialet som fanns på workshopen var:

- Olika typer av färgpennor
- Stora papper som deltagarna kunde göra kollage av
- Papper i olika färger
- Saxar
- Klister
- Bildhäften med utvalda bilder på olika transportslag, intressanta hållbara byggnader och annat
- Lego

Under workshopen hade vi också bjudit in ett par studenter från ett yrkeshögskoleprogram för 3D-visualisering som var med och genererade bilder till ett par grupper.

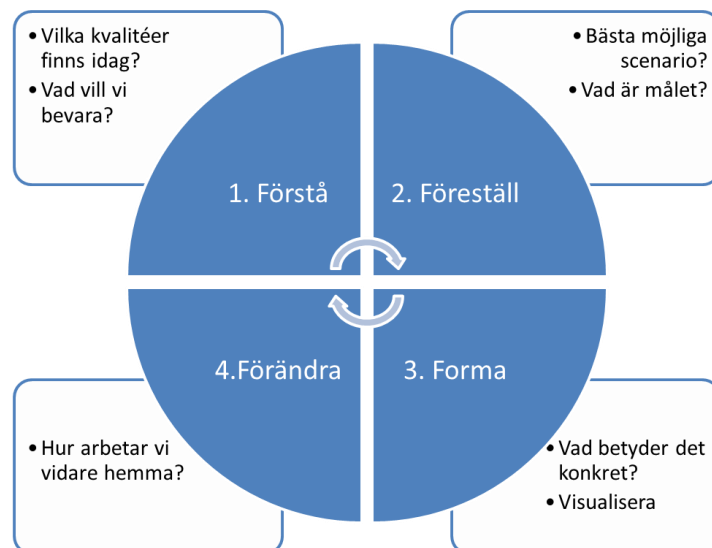
Förberedelser

Innan övningen är det viktigt att det material om platserna som ska behandlas skrivs ut att så det finns tillgängligt för deltagarna under dagen. Övningsledaren ska också förbereda ett framtidsscenario för varje plats som ska behandlas baserade på de omvärldsfaktorer grupperna skickat in. Exempel på hur ett sådant scenario kan se ut återfinns under steg 3.

Placera det gemensamma materialet som grupperna ska dela på (färgpennor etc.) på en plats där så många som möjligt lätt kan komma åt dem. Det kan också vara en fördel att ha förberett ett antal inspirerande exempel på olika typer av lösningar som kan ge en kreativ boost till deltagarna. Under workshopen användes en gästföreläsare i detta syfte, men om övningsledaren har god kännedom om gruppen skulle det kunna vara en fördel att göra det på egen hand ifall det finns kunskap om vad deltagarna intresserar sig för.

Genomförande

Workshopen baseras på en anpassad variant av metoden Styrkebaserad dialog (Appreciative inquiry). Metoden kommer ifrån organisationsutveckling och handlar om att fokusera på positiva aspekter och lösningar istället för på problem. Deltagarna får under övningen gå igenom samtliga steg. Förenklad ser modellen ut på följande vis:

Vilka kvalitéer finns i området idag?

- Utsikt
- Knalleleden
- Kulturmiljö
- Småskalighet
- Fjällasjöns badplats

Vad i området vill vi bevara?

- Utsiktspunkter
- Kulturmiljön
- Småskalighet

Vad i området vill vi utveckla?

- Tillgänglighet
- Mötesplatser
- Station vid järnvägen
- Sammanhanget runt hälsocentret
- Kulturmiljön

Steg 1: Förstå

I steg ett får deltagarna sina grupper diskutera frågor rörande kvalitéer i området som de vill bevara och utveckla enligt frågorna i rutan till vänster, där även svaren från en av de deltagande grupperna kan ses.

Kvalitéerna i fråga kan vara vadhelst deltagarna anser vara värdefullt med platsen som behandlas. Det är bra för övningen om deltagarna har ganska olika bakgrund och perspektiv, då det generellt leder till fler intressanta kvalitéer och diskussioner kring dessa.

Exempel 1: Frågor som deltagarna besvarar under första steget och exempel på svar från några grupper.

Genom att bygga den gemensamma förståelsen får deltagarna för det första ett antal utgångspunkter för de vidare momenten i övningen, men även möjlighet att lufta de olika bilder som kan finnas av platsen och debattera dessa. Steg ett tar ungefär 30 minuter i anspråk.

Steg 2: Föreställ

I detta steg ska deltagarna skapa sig en vision om hur de vill att området ska se ut. För att uppnå detta ställs deltagarna inför situationen att "ert område är nominerat till det prestigefyllda priset *hållbar planering* år 2030. Hur lyder motiveringen?" Deltagarna instrueras tänka dels på kvalitéerna de tagit fram i steg ett, men även på transportlösningar för människor och varor samt integrationen med äldre områden. De uppmanas våga vara visionära och inte tänka på vad som är ekonomiskt eller politiskt gångbart i första hand. Anledningen till detta är att undvika självcensur samt för att även om inte alla högtflygande planer kan bli verklighet kanske en eller två som aldrig formulerats ifall planprocessen hållits helt på marken kan bli det. Ett par av deltagarnas motiveringar följer nedan. Detta steg tar ungefär 50 minuter.

Där landsbygdsbebyggelse [stod 2013]finns idag nya områden med "gröna vägenstruktur" (höns, gröna tak, odling mellan husen). Denna bebyggelse förtätas sedan alltmer in i kvartersbebyggelse med tät Bullerbynkänsla.

El o solceller i småskaliga fordon för människor och varor runt i tätorten. Dessa fordon cirkulerar hela tiden i Lödöse o till stationen och avgår tätt för att undvika stress så man känner att man alltid har Gott om Tid.

I framtiden ett helt bilfritt område, P-mark som finns ska undan för undan omvandlas till det som behövs då. En parkering ska finnas där bilpool ska lokaliseras som alla har tillgång till.

- Olika boenden, äga, hyr- och bostadsrätter
- Olika åldrar, verksamheter och sociala grupper.

För att ha skapat ett resilient område som är självförsörjande på energi och livsmedel som på samma gång knyter an till områdets kulturella arv av jordbruksbygd.

För att ha vågat gå i bräsch i avvecklandet av bilkulturen utan att ge avkall på livskvalitet.

För att man vågat nyttja både den mest moderna tekniken och beprövade teknik- och beteendelösningar.

- Här finns linbana för gods och folk
- Här finns våtmark för mångfalden
- Här finns verksamheter som ger och skapar arbete

Ett stationssamhälle som knyter samman staden.

Ett område där centrum utgörs av en bro av grönska, kustnatur med avkoppling och traditionella smakupplevelser som knyter ihop ett levande stråk med restauranger och butiker längs havet, en hamn där yrkesfiske, fritids- och gästbåtar bidrar till ett kryllande liv av aktiviteter och ett naturnära kulturarv där transporterna huvudsakligen består av fossilfri båttrafik.

Exempel 2: Några kommuners motiveringar från steg 2 - föreställ

Steg 3: Forma

Under steg tre ska visionen konkretiseras och visualiseras. Under workshopen fick deltagarna innan steget påbörjades höra ett inspirationsföredrag med olika exempel på visualiseringar och kreativa lösningar inom hållbar planering.

Steg 3 delas in i två. Under det första informeras deltagarna att alla områdena ska ställas ut på en mäsasom inspiration för andra. De ska konkretisera sina visioner och skapa en eller flera visualiseringar som kan visa hur området ser ut för besökarna.

Här ges deltagarna fritt spelrum med sitt material samt de hjälpmedel som förberetts och uppmanas låta kreativiteten styra.

Den första delen av steget tar ungefär en timma att genomföra. Det är viktigt att det finns tid för deltagarna både att diskutera hur de ska konkretisera visionen och att genomföra det praktiska arbetet. I de flesta grupper tenderar detta att ske parallellt och diskussioner uppkommer allteftersom visualiseringsarbetet fortskrider.

Året är 2050. En fortsatt koncentration av människor i städerna har lett till att goda kommunikationer till större befolkningscentra är avgörande för mindre städer. Teknikutveckling har hjälpt till att dämpa vissa miljöproblem, det finns till exempel betydligt bättre tågförbindelser. Det finns i Sverige också relativt god elförsörjning tack vare vattenkraften och satsningar på vind och sol. Däremot så har klimatförändring och oljebrist lett till en betydligt reducerad tillgång till fossila bränslen och teknikutvecklingen har här inte kunnat kompensera fullt ut. Möjligheterna att köra bil på det sättet som var vanligt 2013 finns inte - den som behöver bil använder sig antingen av bilpool eller olika typer av samåkningssystem. Bristen på billigt bränsle har också gjort det betydligt svårare att transportera gods. En åldrande befolkning har dels kompenserats genom inflyttning av personer från andra länder, men i städer som Lerum drar sig många äldre tillbaka för att slippa storstädernas hets.

Året är 2050. Upphärad har numera en pendeltågsstation och befolkas av en köpstark grupp med stor arbetspendling. Detta har lett till att de socioekonomiska klyftorna har ökat i Trollhättan som helhet - segregeringen är stark och Upphärad är en form av enklav i samhället. Utbyggnaden har fört med sig ett större och ständigt växande behov av energi, men fossil energi i form av bensin och diesel är en bristvara och ransonering skapar hätska debatter. Tack vare vattenkraftverken är dock den lokala elförsörjningen god.

När tiden är slut har grupperna förhoppningsvis producerat en eller flera visualiseringar av sina områden och det är dags för nästa del.

Deltagarna får här ett av övningsledaren skrivet scenario för platsen de arbetar med. Detta skrivs av övningsledaren utifrån de omvärldsfaktorer deltagarna angivit samt ett par omvärldsfaktorer övningsledaren tror kommer vara relevanta för området. Ett par exempel på hur scenarier kan se ut ser du i textrutorna till vänster.

När scenarierna delats ut får grupperna diskutera dem och hur de skulle påverka det område de har tagit fram. Vilka möjligheter och hinder medför scenariot för området? Vad fungerar bra och vad måste göras om? Deltagarna får sedan modifiera sina visualiseringar eller om de vill skapa helt nya för att möta förutsättningarna i scenariot. Denna del tar ungefär 40 minuter.

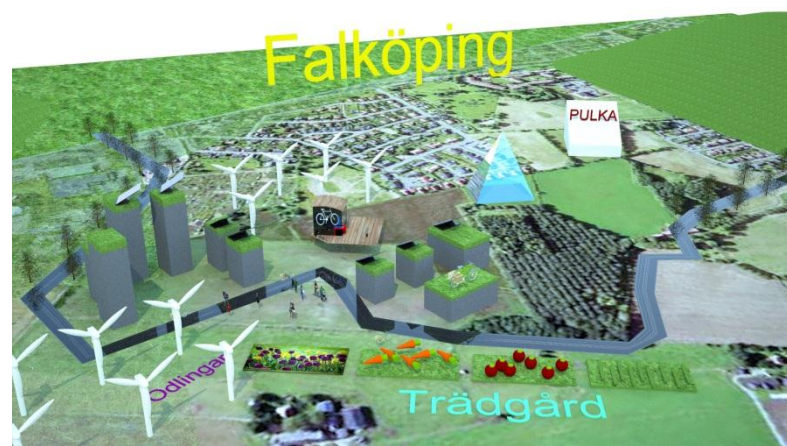

Exempel 3: Framtidsscenarier som två kommuner arbetade med.

Vernissage

Efter steg 3 får deltagarna gå runt och titta på samt diskutera varandras resultat, vi föreställer oss att vi är på mässan år 2030 som visualiseringarna gjordes för. Förslagsvis görs detta i samband med fika för att komma så nära en utställningskänsla som möjligt. Det är också bra om grupperna hela tiden kan ha en representant vid sina visualiseringar som kan förklara dem för de som kommer och tittar. Räkna med ungefär 40 minuter för vernissagen. Så här såg ett några av resultaten ut på workshopen.

Steg 4: Förändra

I metoden styrkebaserad dialog handlar steg 4 om att arbeta vidare för att uppnå de resultat man föreställt och format i de tidigare stegen. I en verklig planeringssituation i en kommun skulle detta steget därför troligen handla om att ta fram en plan för hur man går vidare med området och konkret genomför sin vision.

I detta projekt och på denna workshop användes området mer som ett verktyg för att starta diskussioner, än ett verkligt planeringsobjekt. Därför avslutades övningen mer generellt, med början till en plan för hur man arbetar vidare med planeringsfrågorna och det funktionsövergripande angreppssättet på hemmaplan.

I det sista steget får deltagarna diskutera kring frågorna:

- Hur vill vi arbeta med planeringsfrågor i kommunen, i idealfallet?
- Vad kan vi ta med oss från övningen?
- Vad behöver ändras för att nå idealet?
 - Vilka beslut behöver tas och av vem?
 - Vilka är de första stegen för att nå målet?

Deltagarna får ungefär 20 minuter på sig att diskutera frågorna. Därefter avslutas övningen.

